

NORGES HØYESTERETT

D O M

avsagt 19. desember 2024 av Høyesterett i avdeling med

dommer Bergljot Webster
dommer Arne Ringnes
dommer Erik Thyness
dommer Knut Erik Sæther
dommer Eyvin Sivertsen

HR-2024-2347-A, (sak nr. 24-155424STR-HRET)
Anke over Borgarting lagmannsretts dom 26. juni 2024

A

(advokat John Christian Elden)

mot

Påtalemyndigheten

(statsadvokat Ingelin Hauge)

STEMMEGIVNING

- (1) Dommer **Sivertsen:**

Sakens spørsmål og bakgrunn

- (2) Saken gjelder straffutmåling for grov kroppsskade, jf. straffeloven § 274 første ledd, jf. § 273. Saken reiser blant annet spørsmål om hvilke momenter som er de sentrale ved straffutmålingen for grov kroppsskade, særlig hvilken vekt som skal legges på henholdsvis voldshandlingens grovhet og de skadefølgene som oppsto.
- (3) Oslo statsadvokatembeter besluttet 4. mai 2023 å tiltale A for overtredelse av straffeloven § 274 første ledd, jf. § 273.
- (4) Ved Oslo tingretts dom 6. september 2023 ble A funnet skyldig etter tiltalen. Straffen ble satt til fengsel i to år og seks måneder. Han ble dømt til å betale 150 000 kroner i oppreisningserstatning til fornærmede.
- (5) A anket dommen til Borgarting lagmannsrett. Anken gjaldt bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet. Han ba også om ny behandling av kravet om oppreisningserstatning.
- (6) Borgarting lagmannsrett avsa 26. juni 2024 dom med slik slutning:
- «1. A, født 00.00.1997, dømmes for overtredelse av straffeloven § 274 første ledd, jf. § 273 til fengsel i 2 – to – år og 2 – to – måneder.
 - 2. As anke over det sivile kravet forkastes.
 - 3. Sakskostnader idømmes ikke.»
- (7) Dommen er avsagt under dissens ved at to av meddommerne stemte for frifinnelse.
- (8) A har anket straffutmålingen til Høyesterett.
- (9) Forsvareren har for Høyesterett lagt ned påstand om at straffen for A nedsettes. Det er antydnet at en passende straff vil være fengsel i om lag sju måneder. Aktor har lagt ned påstand om fengsel i to år og seks måneder.

Mitt syn på saken

Nærmere om saksforholdet

- (10) Ved lagmannsrettens dom er A funnet skyldig i grov kroppsskade etter straffeloven § 274 første ledd, jf. § 273. Voldshandlingen fant sted natt til lørdag 19. november 2022 i Bogstadveien i Oslo. A hadde vært på jobbfest og var på vei mot Oslo sentrum sammen med en kollega. Han hadde drukket alkohol og er i lagmannsrettens dom beskrevet som «ganske beruset». Om det videre hendelsesforløpet heter det i dommen:

«Da de to kollegaene passerte Thon Hotel Gyldenløve i Bogstadveien 20, møtte de på B, som hadde vært på en bar i Oslo sentrum. B, som hadde en alkoholkonsentrasjon i blodet på over 2,3 promille, kom med en rekke rasistiske og nedlatende utsagn til A og C, som 'hvor er du egentlig fra', 'ugly monkey', 'skal du ha henne med hjem og pule henne' eller lignende.

A ble hissig. Han begynte å rope mot B, hvorefter han rettet to knyttneveslag mot ham. A bommet på det første slaget, men det andre slaget traff B med betydelig kraft i hoderegionen. Dette medførte at B falt og slo bakhodet i bakken. A og C beveget seg så bort fra stedet.»

- (11) Voldshandlingen besto altså av ett knyttneveslag mot hodet med betydelig kraft.
- (12) Lagmannsretten – flertallet – fant det bevist at tiltalte ved knyttneveslaget forsettlig hadde påført fornærmede en kroppsskade etter straffeloven § 273. Flertallet kom videre til at kroppsskaden var grov på grunn av de uforsettlige følgene handlingen fikk, jf. straffeloven § 274 første ledd. Tiltalte hadde opptrådt uaktsomt med hensyn til disse følgene, jf. straffeloven § 24. Følgene er beskrevet slik i dommen:

«På gjerningstidspunktet var B sykmeldt etter en hjernebetennelse han hadde hatt i 2020. Han hadde blant annet svekket hukommelse, men følte seg bedre og hadde jobbet i 20 % stilling siden mars 2022. Da B ble undersøkt på Ullevål sykehus etter hendelsen den 19. november 2022, ble det konstatert at han var påført kraniebrudd og hjerneblødning. Senere har det vist seg at B ble satt vesentlig tilbake når det gjelder intellektuelle funksjoner. Han har fått forverret hukommelse, og i tillegg fått svekket andre kognitive funksjoner, som tanketempo og arbeidsminne. Han har også endret personlighet med økt irritabilitet, redusert innsikt i egne vansker og depressive tanker. B har hatt flere innleggelser på sykehus, og han er i dag 100 % ufør.»

- (13) Jeg tilføyer at den rettsoppnevnte sakkyndige for tingretten har vurdert de kognitive svekkelsene som varige. I den sakkyndige erklæringen er det lagt til grunn at fornærmedes medisinske invaliditetsgrad er økt fra 45 prosent til 70 prosent som følge av voldshandlingen – altså en økning på 25 prosentpoeng.

Generelt om straffutmålingen for grov kroppsskade etter straffeloven § 274 første ledd

- (14) Mens kroppsskader etter straffeloven § 273 straffes med fengsel i inntil seks år, øker strammerammen til ti års fengsel hvis kroppsskaden er grov i henhold til straffeloven § 274 første ledd. Bestemmelsen lyder:

«Grov kroppsskade straffes med fengsel inntil 10 år. Ved avgjørelsen av om kroppsskaden er grov skal det særlig legges vekt på om den har hatt til følge uhelbredelig lyte eller skade, sykdom eller arbeidsudyktighet av noen varighet eller sterk smerte, betydelig skade eller død, og for øvrig om den

- a. har skjedd uten foranledning og har karakter av overfall,
- b. er begått mot en forsvarsløs person,
- c. har karakter av mishandling,
- d. er begått av flere i fellesskap,
- e. er motivert av fornærmedes hudfarge, nasjonale eller etniske opprinnelse, religion, livssyn, seksuelle orientering, kjønnsidentitet eller kjønnsuttrykk eller nedsatte funksjonsevne, eller
- f. er forøvd ved bruk av kniv eller annet særlig farlig redskap.»

- (15) Bestemmelsen avløste straffeloven 1902 § 229 andre straffalternativ, om handlinger som blant annet har til følge uheldbredelige skader, og tredje straffalternativ, som gjaldt tilfeller der skadefølgen er død eller betydelig skade. Disse straffalternativene hadde en strafferamme på fengsel i henholdsvis seks og ti år. Også straffeloven 1902 § 232 om særlig skjerpende omstendigheter ble inkorporert i § 274 første ledd, gjennom oppregningen av momenter i bokstav a til f. Jeg viser til redegjørelsen i HR-2019-2095-A.
- (16) Dette innebærer at det er store variasjoner i alvorlighetsgraden av sakene som omfattes av bestemmelsen. Det lar seg derfor ikke gjøre å si noe helt generelt om straffenivået, jf. HR-2022-1653-A avsnitt 16 med henvisning til Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) side 430. I forarbeidene er det angitt et straffenivå for tre eksempler i henholdsvis nedre, midtre og øvre sjikt av § 274, se sammenfatningen i Rt-2014-392 avsnitt 12 og 13 og HR-2022-1653-A avsnitt 16. De typetilfellene som er beskrevet, skiller seg imidlertid såpass mye fra vårt saksforhold at de etter min mening er til liten hjelp for straffutmålingen i saken her.
- (17) Som jeg kommer til, finnes det imidlertid rettspraksis som kan gi veiledning for straffutmålingen. Før jeg går inn på dette, vil jeg si noe generelt om momentene i vurderingen.
- (18) Det naturlige utgangspunktet ved fastsettelsen av straffen for voldshandlinger er det straffbare forholdets karakter og alvorlighet, jf. HR-2022-1180-A avsnitt 14. I den nærmere vurderingen er en rekke momenter relevante, blant annet arten og omfanget av volden, skyldgraden, handlingens skadepotensial og hvilke skadefølger som faktisk oppsto.
- (19) Partene er uenige om hvilken vekt som skal legges på de enkelte momentene i en sak som vår, særlig når det gjelder alvoret av volden holdt opp mot skadefølgene.
- (20) Slik jeg oppfatter det, mener forsvareren at det ved straffutmålingen bør tas utgangspunkt i *handlingens grovhet* og deretter gis et påslag for alvorlighetsgraden av *skadefølgene* som handlingen har fått. Ettersom tiltaltes voldshandling i seg selv ikke er av de mest alvorlige innenfor grove kroppsskader etter § 274 første ledd – ett knyttneveslag mot hoderegionen – er det anført at det straffenivået som lagmannsretten har bygget på, er vesentlig for høyt. Det er vist til at de alvorlige følgene av knyttneveslaget ikke ble påført forsettlig, men skyldtes uaktsomhet fra tiltaltes side ved at han burde innsett at slike følger kunne oppstå. Også skyldgraden taler derfor etter forsvarerens mening for at straffen er for streng.
- (21) Det er et sentralt prinsipp i strafferetten at straffen skal stå i et rimelig forhold til den straffbare handlingen og den utviste skyld. Dette forholdsmessighetsprinsippet er – i ulike sammenhenger – fremhevet i flere dommer fra Høyesterett i de senere år, se blant annet jf. HR-2022-731-A avsnitt 43 og HR-2023-535-A avsnitt 15.
- (22) Det alminnelige straffenivået for et knyttneveslag i hodet som fører til kroppsskade etter straffeloven § 273, er ubetinget fengsel i fem til seks måneder, jf. Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) side 182–183 og side 429 og Prop. 97 L (2009–2010) side 37. Som eksempler fra rettspraksis kan nevnes Rt-2012-259, Rt-2012-1336 og HR-2022-1180-A, som alle gjaldt såkalt utelivsvold. Dette straffenivået gjelder selv om skadepotensialet var stort, slik at skadene kunne blitt større, jf. HR-2022-1180-A avsnitt 15.

- (23) Det kan på denne bakgrunn reises spørsmål om det er rimelig og forholdsmessig å øke straffen vesentlig – i saken her til det mangedobbelte – alene av den grunn at skadepotensialet realiserte seg ved at det oppsto alvorlige følger som ikke var forsettlig.
- (24) Vurderingen av hva som er en forholdsmessig straff, og av hvilke momenter som det særlig bør legges vekt på, kan imidlertid ikke gjøres abstrakt, men må knyttes til de aktuelle straffebestemmelsene og særtrekkene ved disse.
- (25) Et særtrekk ved straffeloven § 274 første ledd er at bestemmelsen spesifikt tar sikte på å ramme tilfeller der det er oppstått uforsettlig følger av en viss alvorlighetsgrad. Dette fremgår ved at det i vurderingen av om en kroppsskade er grov, etter ordlyden «*særlig*» skal legges vekt på hvilke skadefølger voldshandlingen har ført til. Selv om også momenter knyttet til den *skadevoldende handlingens* grovhet og karakter kan trekkes inn, jf. oppstillingen i bokstav a til f, er det – som følge av et bevisst valg fra lovgivers side – *skadens grovhet* som er det sentrale for om § 274 første ledd får anvendelse, se drøftelsen i HR-2019-2095-A.
- (26) Siden skadefølgen står sentralt i vurderingen av om det foreligger en grov kroppsskade, med den konsekvens at den høyere strafferammen på fengsel i ti år gjelder, vil det etter min oppfatning være naturlig at det også ved straffutmålingen legges betydelig vekt på skadefølgene. Jeg viser til de tilsvarende synspunktene i Rt-2014-392 avsnitt 11 om straffutmålingen etter straffeloven 1902 § 229 tredje straffalternativ.
- (27) Jeg mener derfor at ikke bare voldshandlingens karakter, men også følgene av denne vil måtte stå sentralt ved straffutmålingen. Avveiningen av momentene i den enkelte sak vil nødvendigvis måtte bli konkret.

Rettspraksis om straffenivået

- (28) Ved lovendring 25. juni 2010 ble straffenivået for en rekke voldsforbrytelser etter straffeloven 1902 skjerpet i påvente av at straffeloven 2005 skulle tre i kraft. Straffskjerpelsen omfattet blant annet vold utøvd i det offentlige rom – såkalt utelivsvold – som saken her gjelder, jf. Prop. 97 L (2009–2010) side 29. Føringene fra lovgiver om en vesentlig straffskjerpelse er fulgt opp i rettspraksis. Det betyr at avgjørelser fra Høyesterett fra tiden før lovendringen har begrenset interesse for straffutmålingen.
- (29) Forsvareren har påberopt Rt-2011-1751 til støtte for anførselen om at straffen i lagmannsrettens dom er for streng. Tiltalte i denne saken hadde slått fornærmede i bakken med knyttet hånd. Han fortsatte voldsutøvelsen «over forholdsvis lang tid» ved å slå og sparke mens fornærmede lå på bakken. Enkelte av slagene ble utført med en stein på ca. 0,3 kilo. Fornærmede ble påført synlige arr og slet med psykiske ettervirkninger i form av blant annet søvnproblemer. Høyesterett tok utgangspunkt i et straffenivå på fengsel i ett år og seks måneder.
- (30) Som forsvareren har pekt på, var voldsutøvelsen i den saken vesentlig mer omfattende enn i vårt tilfelle. På den andre siden var følgene av volden mindre alvorlige, og saken gjaldt straffeloven 1902 § 229 *andre* straffalternativ, jf. § 232. Lagmannsretten har i saken her lagt til grunn at knyttneveslaget har hatt til følge «betydelig skade» etter gjeldende straffelov § 274 første ledd i form av varig «sykdom», jf. § 11 første ledd. Slike tilfeller var

tidligere omfattet av den strengere bestemmelsen i straffeloven 1902 § 229 *tredje* straffalternativ, der strafferammen var fengsel i ti år. Samlet sett finner jeg det derfor riktig å sette straffen i saken her høyere enn i dommen fra 2011.

- (31) Straffen bør også være høyere enn i Rt-2013-1537 og HR-2018-491-A. Begge sakene gjaldt relativt omfattende voldsutøvelse ved slag og spark, men skadefølgene var ikke like alvorlige og langvarige som i vår sak. At straffenivået ble satt til henholdsvis fengsel i opp mot to år og fengsel i ett år og seks måneder, kan derfor ikke være styrende for straffutmålingen i saken her.
- (32) Saken i Rt-2014-392 gjaldt overtredelse av straffeloven 1902 § 229 tredje straffalternativ, jf. § 232, ved at tiltalte hadde slått samboeren i ansiktet med stor kraft mens han holdt en gjenstand i hånden. Fornærmede mistet synet på et øye og var plaget av smerter i både ansikt, nakke og hode på grunn av implantater, samt brudd og knusningsskader i ansiktsskjelettet. Videre ble hennes utseende varig endret, og skadene ville hemme henne i både yrkesvalg og livsutfoldelse hele livet. Den medisinske invaliditeten ble vurdert til 20 prosent. Høyesterett la til grunn at handlingen kvalifiserte til fengsel i fire år.
- (33) Selv om det er visse likhetstrekk mellom saksforholdene, vurderer jeg den saken som vesentlig mer alvorlig enn foreliggende sak, særlig på grunn av brutaliteten i voldshandlingen og de omfattende fysiske skadefølgene samt smerteplagene som oppsto.
- (34) Også Rt-2015-503, som aktor har vist til, gjaldt mer alvorlig og brutal voldsutøvelse. Tiltalte hadde – helt uprovosert og på offentlig sted – stukket en person i øyet med en skarp gjenstand, slik at øyet ble delt i to og måtte fjernes. Fornærmede var i ettertid plaget av smerter, og skaden ville for alltid hemme hans livsutfoldelse. Med henvisning til Rt-2014-392 hadde Høyesteretts ankeutvalg ikke innvendinger mot et straffenivå på fengsel i fire år.

Den konkrete straffutmålingen

- (35) Ingen av sakene jeg har gjennomgått, kan direkte sammenliknes med vår sak i alvorlighetsgrad. Lagmannsretten har tatt utgangspunkt i et straffenivå på fengsel i tre år. Etter min mening er dette noe for høyt. Jeg er etter en samlet vurdering kommet til at et passende utgangspunkt for straffutmålingen i saken her er fengsel i to år og seks måneder. Jeg har i vurderingen lagt vekt på at skadefølgene er omfattende, men at voldsutøvelsen har vært begrenset – den består av ett knyttneveslag mot hodet.
- (36) A er også tidligere straffet for voldshandlinger ved at han i 2016 ble dømt til 60 dager fengsel og 60 dager samfunnsstraff for blant annet to kroppskrenkelser. Siden de tidligere voldshandlingene var lite alvorlige og ligger langt tilbake i tid, får dette ingen særlig betydning for straffutmålingen, jf. straffeloven § 77 bokstav k.
- (37) I formildende retning må det legges vekt på at fornærmede i forkant av voldshandlingen opptrådte provoserende ved at han rettet et slag mot tiltaltes nakke som etter lagmannsrettens vurdering utgjorde et «ulovlig angrep», jf. straffeloven § 18 første ledd. Selv om det verken var nødvendig eller forholdsmessig å svare med et knyttneveslag mot fornærmedes hode, er jeg enig med lagmannsretten i at det forutgående angrepet fra

fornærmede tilsier en merkbar reduksjon av straffen, jf. straffeloven § 78 bokstav a, jf. § 80 bokstav d nr. 2.

- (38) Etter først å ha forlatt stedet for voldshandlingen kom tiltalte og kollegaen tilbake for å finne ut om det gikk bra med fornærmede. Ettersom fornærmede allerede var tatt hånd om, får dette bare begrenset betydning i formildende retning. Saksbehandlingstiden har ikke vært spesielt lang og er uten betydning for straffutmålingen.

Konklusjon

- (39) Jeg er etter en samlet vurdering kommet til at straffen for den grove kroppsskaden settes til fengsel i to år.
- (40) Jeg stemmer for slik

D O M :

I lagmannsrettens dom, slutningen punkt 1, gjøres den endring at straffen settes til fengsel i 2 – to – år.

(41)	Dommer Sæther:	Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.
(42)	Dommer Ringnes:	Likeså.
(43)	Dommer Thyness:	Likeså.
(44)	Dommer Webster:	Likeså.
- (45) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

I lagmannsrettens dom, slutningen punkt 1, gjøres den endring at straffen settes til fengsel i 2 – to – år.